

DVHS Forårsmøde 2011

Poltemanagement – et rådgivningsværktøj

Fredag den 6. maj 2011,
Comwell Kolding

v. Svinekonsulent Christian Skov Pedersen, LRØ

Målet med manualen

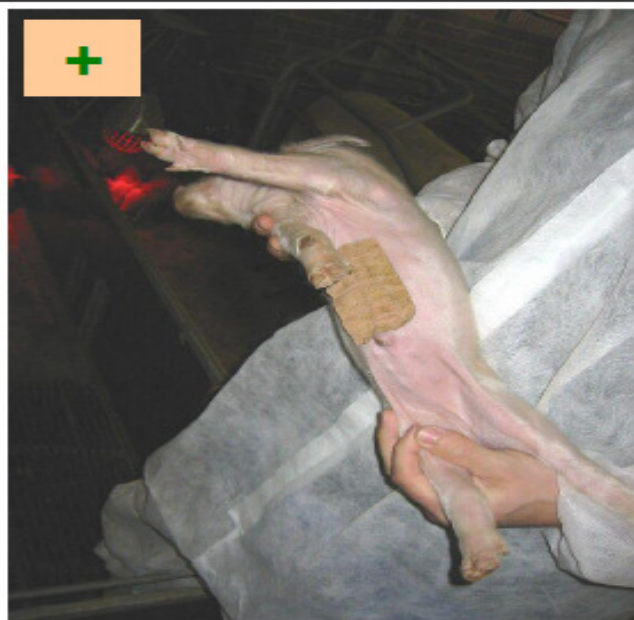

- At samle anvendt viden og praktiske erfaringer i en overskuelig og læsevenlig manual
- Initiativtagere til manualen
Landets 14 lokale svinerådgivninger og Videncenter for Svineproduktion har i fællesskab taget initiativ til udarbejdelsen af poltemanagement.

Projektgruppen for Poltemanagement består af:

- Jette Sandager, Gefion
- Mette Holst Tygesen, LandboNord
- Michael Frederiksen, Midtjysk Svinerådgivning
- Christian Skov Pedersen, LRØ
- Mogens Jakobsen, Videncenter for Svineproduktion
- Charlotte Sonne Kristensen, Videncenter for Svineproduktion
- Lisbeth Ulrich Hansen, Videncenter for Svineproduktion
- Hanne Midtgård Rasmussen, Videncenter for Svineproduktion
- Heidi Hundrup Rasmussen, Videncenter for Svineproduktion

H4 - Egenproduktion af polte - fra fødsel til 60 kg

Forventet poltepulje fra fødsel til 60 kg (gennemsnitstal):

Ved fødsel forventes 7 polte pr. kuld.

- Frafald fra fødsel til fravænning på 30-40 %.
Forvent 4,2-4,9 polte pr. kuld ved fravænning
- Frafald fra fravænning til 30 kg på 2,5-6,0 %.
Forvent 4,0-4,8 polte pr. kuld ved 30 kg.
- Frafald fra 30 kg - 60 kg på 1,7 - 4,0 %.
Forvent 3,8-4,7 polte pr. kuld ved 60 kg.

Udvælgelse af egne polte

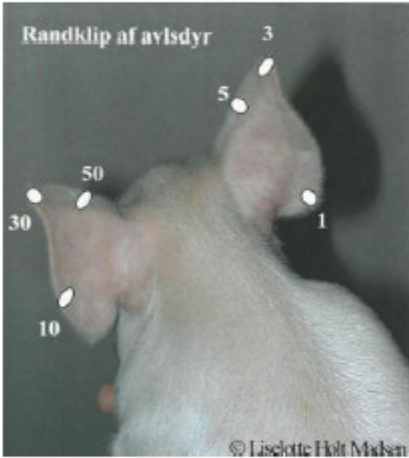
1. Ved fødsel udvælges sogrise, der vejer mindst et kg og har mindst 13 patter
2. Ved fødsel ørerandklippes de udvalgte polte med moderens 2 sidste cifre i hendes sonummer
3. Ved fødsel sættes et plaster på de forreste patter for at beskytte pattespidserne.
4. Max 12 grise ved soen efter kuldudjævning for at sikre en høj mælkeoptagelse.
5. Ved fravænning øremærkes polten med eget ID poltemærke
6. Polte skal have positiv særbehandling også efter fravænning, idet de skal gå i stier, hvor der kun går polte. Vær opmærksom på poltens pladsforhold.
7. Gå ind i stien til poltene 2 gange dagligt
8. Minimum 2 gange i perioden fra fravænning til 60 kg skal der foretages en frasortering af polte med fejl og mangler, gerne i forbindelse med flytning af poltene.

For lidt menneskelig kontakt gør polte sky, og vanskeliggør arbejdet med brunstkontrol og løbning.

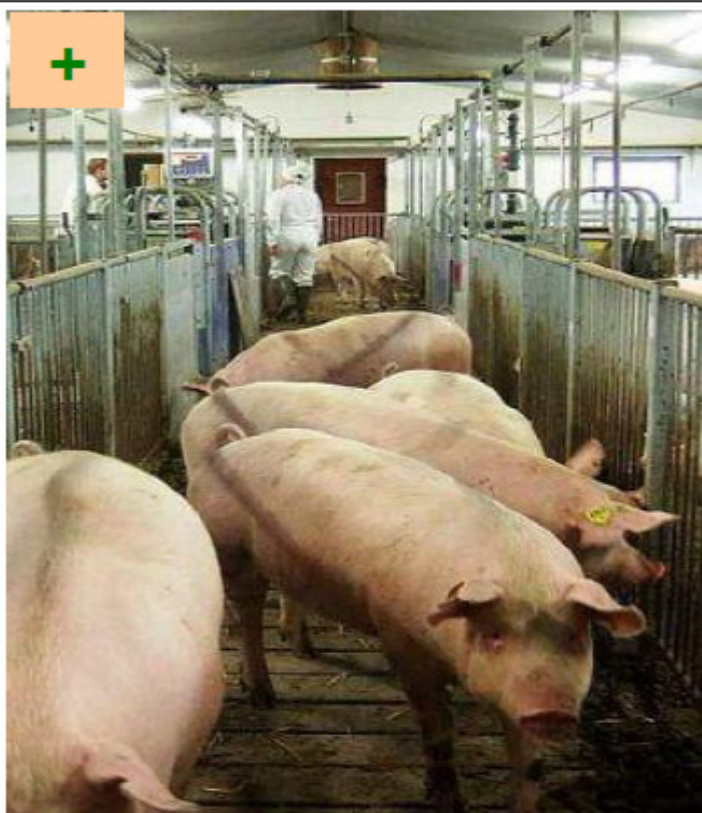
Fælder ved egen produktion af polte

- Manglende interesse for egen produktion af polte.
- Ingen eller dårlig frasortering af polte.
- Manglende styring af for eksempel antal avlskuld og mærkning af poltene.
- Manglende kernestyring kan medføre for lav avlsfremgang.
- Undervurdering af tidsforbrug til styring af avlen.
- Forkert opstaldning.
- For lidt kontakt med mennesker.

Pkt.	Supplerende kommentar - Egen produktion af polte - indtil 60 kg
1.	En polt med høj fødselsvægt forventes sidenhen at opnå øget kuldstørrelse
2.	Øre/randklip sker efter følgende model:
3.	For at reducere slidskader på pattespidserne sættes et hæfteplaster på de forreste patter ned til navlen. Navlen må ikke dækkes. Normalt falder plasteret selv af eller fjernes på 2. - 3. dagen.
4.	I kuld med kommende polte skal der kuldudjævnes til max. 12 grise for at sikre poltens produktionsresultater og holdbarhed.

5.	Undlad at udvælge og mærke utrivelige polte. Senest ved fravænning mærkes polten med et rundt polteøremærke med poltens eget 4-cifrede ID nummer. På øremærket er desuden besætningens 3-cifrede besætningsnummer. ID nummeret kan oprettes i DLBR SvinelT og AgroSoft til brug ved kernestyring og giver overblik over poltepuljen. Øremærker bestilles gennem Danavl.															
6.	På grund af forskel i temperament og adfærd anbefales det, at polte efter fravænning går i stier for sig selv og ikke blandes med 3-race-krydsningsgrise. Kuldsøskende kan om nødvendigt gå sammen med poltene. <i>Areal i poltestien:</i> <table><tr><th>Vægt</th><th>Lovkrav, pr. polt</th><th>Anbefaling pr. polt</th></tr><tr><td>1-10 kg</td><td>0,15 m²</td><td rowspan="4">Som lovkravet</td></tr><tr><td>10-20 kg</td><td>0,20 m²</td></tr><tr><td>20-30 kg</td><td>0,30 m²</td></tr><tr><td>30-50 kg</td><td>0,40 m²</td></tr><tr><td>50-85 kg</td><td>0,55 m²</td><td>0,75 – 1 m²</td></tr></table>	Vægt	Lovkrav, pr. polt	Anbefaling pr. polt	1-10 kg	0,15 m ²	Som lovkravet	10-20 kg	0,20 m ²	20-30 kg	0,30 m ²	30-50 kg	0,40 m ²	50-85 kg	0,55 m ²	0,75 – 1 m ²
Vægt	Lovkrav, pr. polt	Anbefaling pr. polt														
1-10 kg	0,15 m ²	Som lovkravet														
10-20 kg	0,20 m ²															
20-30 kg	0,30 m ²															
30-50 kg	0,40 m ²															
50-85 kg	0,55 m ²	0,75 – 1 m ²														
7.	Placer poltene, hvor der er størst mulig trafik, og dermed let og hyppig kontakt med personalet. Positiv kontakt med poltene er altafgørende for at sikre, at dyrene bliver omgængelige og fortrolige med mennesker.															
8.	Minimum 2 gange mellem fravænning og 60 kg skal der foretages en kritisk frasortering af polte, der ikke egner sig til at blive søer. Frasorteringsårsag er utrivelighed, forkert benstilling, brok, fejl ved klove og sadelleje.															

H5 - Egenproduktion af polte - fra 60 kg til løbning

Forventet poltepulje fra 60 kg til løbning (gennemsnitstal):

- Forvent 3,8-4,7 polte pr. kuld ved 60 kg
- Frafald fra 60-100 kg på 1,7-4,0 %
Forvent 3,7-4,6 polte pr. kuld ved 100 kg
- Frafald fra 100 kg til løbning på 13,5-23 %
Forvent 2,8-4,0 polte pr. kuld ved løbning

Vælg de bedste polte til dit sohold

1. Udarbejd en fast procedure for vurdering af polte tilpasset flytningerne i besætningen. Dog mindst 2 gange efter 60 kg.
2. Poltens ben og klove vurderes kritisk.
3. Polte skal opstaldes på et skridsikkert gulv med god plads.
4. Poltene placeres så der er mest mulig menneskelig kontakt.
5. Ved sortering i forbindelse med første brunst skal der være mindst 13 brugbare patter.
6. Polte med afvigende temperament og størrelse frasorteres løbende.
7. Polte, der ikke har vist brunst, når de er 11 mdr. gamle, udsættes.
8. Brug kernestyring for at sikre udvælgelse af polte efter avlsindeks.

For trange pladsforhold gør det vanskeligt at sikre poltene en optimal udvikling og god konstitution.

Fælder i egen produktion af polte

- Manglende interesse for egen produktion af polte.
- Ingen eller forkert frasortering af polte.
- Forkert fodring - oftest for fede polte.
- Dårlige pladsforhold medfører dårlige ben og klove og evt. benskader.
- For blødt eller ru underlag medfører ofte ben- eller klovproblemer.
- Undervurdering af tidsforbrug til styring af avlen.
- Manglende kernestyring fører til for lille avlsfremgang.
- Forkert opstaldning.
- For lidt kontakt med mennesker.

Pkt.	Supplerende kommentar - Egen produktion af polte - fra 60 kg til løbning														
1.	Poltene vurderes ved hver flytning til et nyt staldafsnit, dog mindst 2 gange efter 60 kg. Første gang så de frasorterede polte kan leveres indenfor vægtgrænsen som slagtesvin. Anden vurdering skal ske i forbindelse med 1. brunst. Frasortering tidligst muligt betyder ekstra plads i stien til de resterende polte.														
2.	Senest ved 90-110 kg frasorteres polte med alvorlige fejl på ben og klove. <table border="1"><tr><td>Forben: - Stikkende øm gang - Stejle koder - Krumme ben </td><td>Bagben: - Understillede ben - Udadrejede ben </td></tr></table> Derudover kontrolleres klovene for f.eks. meget uens klovstørrelse eller alvorlige skader på klov og biklove.			Forben: - Stikkende øm gang - Stejle koder - Krumme ben	Bagben: - Understillede ben - Udadrejede ben										
Forben: - Stikkende øm gang - Stejle koder - Krumme ben	Bagben: - Understillede ben - Udadrejede ben														
3.	Efterhånden som poltene bliver større øges pladskravet <i>Areal i poltestien:</i> <table border="1"><thead><tr><th>Vægt</th><th>Lovkrav pr. polt</th><th>Anbefaling pr. polt</th></tr></thead><tbody><tr><td>50 - 85 kg</td><td>0,55 m²</td><td>0,75 - 1 m²</td></tr><tr><td>85 - 110 kg</td><td>0,65 m²</td><td>0,75 - 1 m²</td></tr><tr><td>110 →</td><td>1 m²</td><td>1,9 m²</td></tr></tbody></table> For at sikre et normalt klovslid er det vigtigt, at stierne er indrettet med ½ fast gulv (beton) og ½ betonspaltegulv. Dybstrøelse frarådes, idet det giver for lidt klovslid.			Vægt	Lovkrav pr. polt	Anbefaling pr. polt	50 - 85 kg	0,55 m ²	0,75 - 1 m ²	85 - 110 kg	0,65 m ²	0,75 - 1 m ²	110 →	1 m ²	1,9 m ²
Vægt	Lovkrav pr. polt	Anbefaling pr. polt													
50 - 85 kg	0,55 m ²	0,75 - 1 m ²													
85 - 110 kg	0,65 m ²	0,75 - 1 m ²													
110 →	1 m ²	1,9 m ²													
4.	Hyppig kontakt med mennesker har betydning for, at poltene bliver omgængelige og fortrolige. For at skabe positiv kontakt skal man ind i stien mindst 2 gang dagligt f.eks. ved tildeling af halm.														

5.	Et velfungerende yver kræver mindst 13 brugbare patter. Vær opmærksom på patternes placering, indkrængede patter eller korte og tykke med fordybning i pattespidsen.																					
6.	Afvigende adfærd i form af enten aggressivitet eller frygtsomhed medfører frasortering. Vægt i forhold til alder fremgår af tabellen: <table><tr><th>Alder i dage</th><th>Minimums vægt, kg</th><th>Anbefalet vægt, kg</th></tr><tr><td>141</td><td>63</td><td>75</td></tr><tr><td>155</td><td>73</td><td>85</td></tr><tr><td>169</td><td>83</td><td>95</td></tr><tr><td>183</td><td>93</td><td>105</td></tr><tr><td>197</td><td>99</td><td>114</td></tr><tr><td>210</td><td>105</td><td>122</td></tr></table>	Alder i dage	Minimums vægt, kg	Anbefalet vægt, kg	141	63	75	155	73	85	169	83	95	183	93	105	197	99	114	210	105	122
Alder i dage	Minimums vægt, kg	Anbefalet vægt, kg																				
141	63	75																				
155	73	85																				
169	83	95																				
183	93	105																				
197	99	114																				
210	105	122																				
7.	Er polten ikke kommet i brunst inden 11 måneder, er det usandsynligt, at den bliver en velfungerende so.																					
8.	Kernestyling er en nødvendighed for at kunne vælge de rigtige polte til løbning og sikre en avlsfremgang på højde med indkøbte polte.																					

H8 - Socialisering i opvækstperioden

Socialisering af polt med drægtig so.

Socialiseringen skal tilpasses de muligheder og forhold man har i den enkelte besætning.

Giv polten erfaring med dannelse af rangorden.

1. Polte skal altid være grupperet stabilt med en afklaret rangorden før en socialisering. De kan socialiseres fra de vejer ca. 60 kg.
2. Socialiseringen må ikke ske samtidig med træning til ESF.
3. Gulvet i socialiseringsstien skal være skridsikkert. Der skal være skjul i stien.
4. **Socialisering med større polte** skal ske ved, at en flok af mindre polte får mulighed for at møde større polte.
 - i. Ved at åbne en låge mellem to stier med mindst 6-8 polte i hver.
 - ii. I en dynamisk sti, hvor der løbende indsættes grupper af polte på 60 kg, og udtages polte 4 uger senere. Dog maksimalt 3-4 aldersgrupper/hold ad gangen.
5. **Socialisering med søer** skal ske ved, at polte bevarer adgangen til deres eget leje og foder. Poltene kan opstaldes i en nabosti til søerne, og en låge åbnes mellem stierne. Socialiseringen bør vare 7-14 dage.
6. Socialisering skal foregå under opsyn. De første 3 dage bør der holdes ekstra opsyn med om enkeltdyr skal smertelindres og evt. flyttes til en aflastningssti.

Ikke-socialiseret so, der ikke kan vurdere sin større modstander får mange sår, før den opgiver kampen og går ud som taber.

Opvækst uden socialisering

- Øget risiko for skader og nedsat holdbarhed som følge af flere og længerevarende kampe ved dannelse af rangorden i løbe- eller drægtighedsstien.

Socialisering uden strategi

- Poltene stresses og risikerer skader ved en række sammenblandinger, der ikke virker som socialisering.
- Polte af forskellige racer/racekombinationer kan have forskelligt temperament, der fører til en ulige kamp for nogle individer.
- For høj belægning i stierne øger risikoen for benskader og stresser dyrene.

Pkt.	Supplerende kommentar - Socialisering i opvækstperioden
	Socialiseringens formål er at lære poltene at begå sig ved dannelsen af rangorden. Ved at lade polte møde andre dyr, der er væsentlig større end dem selv, får de erfaring med at vurdere en modstanders styrke, og erfaring med, at flugt er en metode til at undgå konflikter. Antallet og varigheden af rangkampe er lavere, når størrelsesforskellen mellem ukendte dyr er stor. Erfaring med rangdannelse har til formål at give de mindste dyr mulighed for at undvige en konfrontation, og dermed frit kunne opsøge lejer og foder.
1.	Polte i en stabil gruppe, der socialiseres, vil ikke have konfrontationer indbyrdes. Dermed vil det udelukkende være mødet med de større dyr, som poltene skal forholde sig til.
2.	Socialiseringen bliver svækket, hvis poltene skal lære et nyt fodringsprincip eller staldsystem, samtidig med, at de skal håndtere konflikter i stien.
3.	Da socialiseringen vil føre til konfrontationer, er det vigtigt, at gulvet er skridsikkert, så der ikke sker skader som følge af udskridninger. Skjul skal give de rangsvage/mindste dyr mulighed for at komme væk fra et større og rangstærkt dyr efter en konfrontation. Skjulet kan være skillerummet mellem to redekasser i stien.

4.	Det er vigtigt, at der synlig størrelsesforskel mellem poltene, der skal socialiseres, og de polte de møder. Socialisering handler ikke om at blande dyr af samme størrelse gentagne gange. Dyr med meget lille størrelsesforskel vil ende i flere konfrontationer, da de har svært ved at vurdere en modstander af samme størrelse som dem selv. En dynamisk gruppe skal maksimalt have 3-4 aldersgrupper/hold, hvilket betyder, at den enkelte polt ikke skal deltage i gruppedannelse mere end 3-4 gange i løbet af opholdet i stien.
5.	Poltenes adgang til deres velkendte sti, giver dem mulighed for at finde tilbage til et leje og en fodertildeling, som de er fortrolige med. Hvis poltene lukkes direkte ind i en sti til søer, vil de have ringe chancer for at få en plads i lejet, og adgangen til foder er ukendt, hvilket stresser dyrene unødigt.
6.	Det er i mødet med de ukendte dyr, at risikoen for rangkampe, og dermed skader, er størst. Efterhånden som den nye rangorden dannes i løbet af få dage, og poltene lærer at vurdere en modstander større end sig selv, vil antallet af konfrontationer falde. Manglende smertelindring kan føre til, at poltene bruger mindre tid på at æde, drikke og bevæge sig, og at de får mindre erfaring med at begå sig i flokken.

Bilag til direkte brug og inspiration

Bilag 1 - Vurdering af ben og klove
Bilag 2 - Registrering af første brunst, flushing og løbning
Bilag 3 - Skema til registrering af første brunst og løbedato
Bilag 4 - Skema til registrering af første brunst hos polte
Bilag 5 - Frasorteringsårsager fra fødsel til løbning
Bilag 6 - Frasorteringsårsager fra indkøb til løbning
Bilag 7 - Forventet poltepulje fra fødsel til løbning (gennemsnitstal)
Bilag 8 - Polteanalyser
Bilag 9 - Optimal stiindretning
Bilag 10 - Beskæftigelses- og rodematerialer
Bilag 11 - God praksis i forbindelse med vaccinering og medicinering
Bilag 12 - "DB TJEK" på indkøbte polte kontra hjemmeavl - Danavl Magasinet
Bilag 13 - Problemløsningstræ
Bilag 14 - Poltedimensionering og tidslinje (regneark)

Poltedimensionering og tidslinie

Regnearket kan anvendes til:

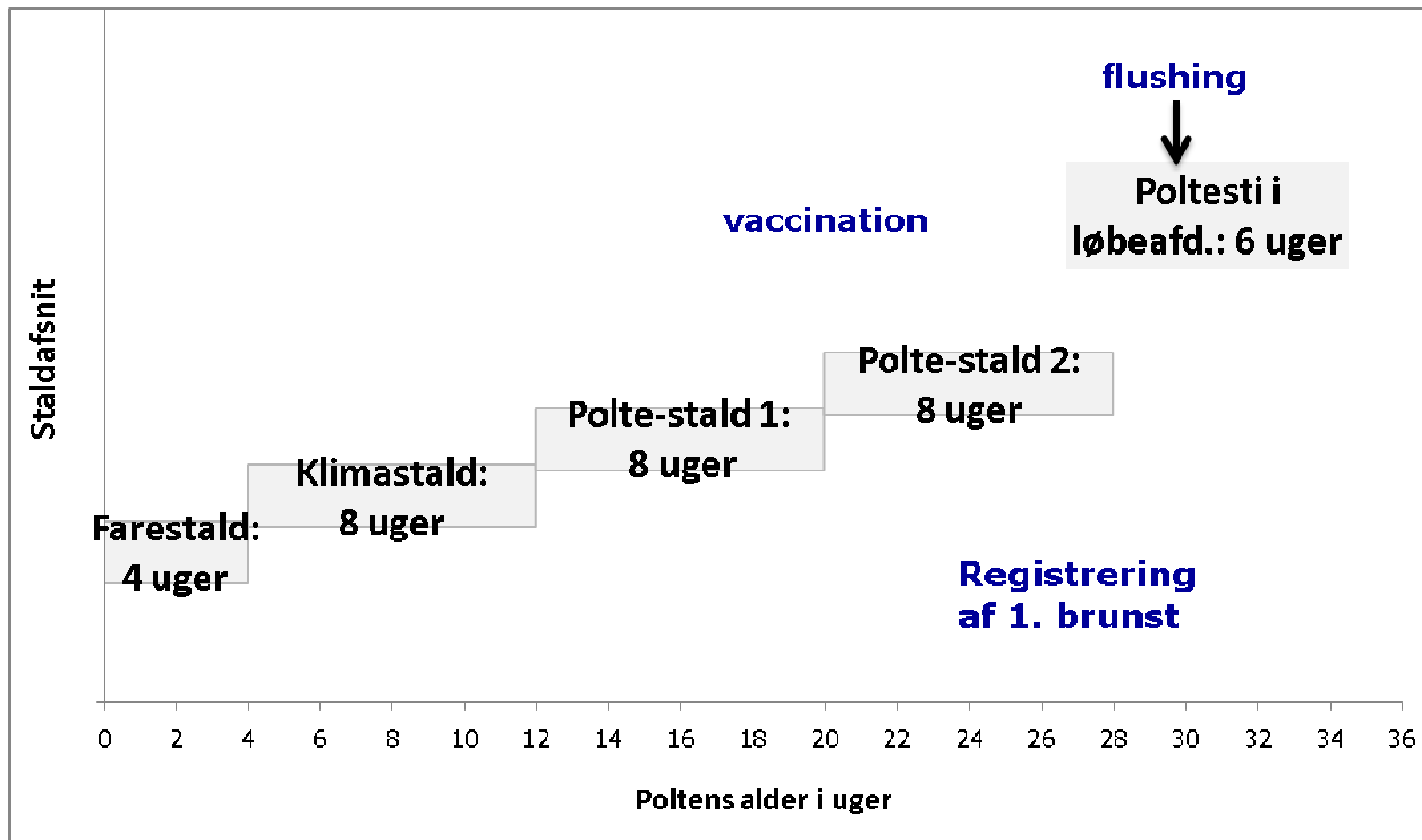

- Beregning af behov for stipladser til polte ved egenproduktion og indkøb
- Overblik over polteflow i besætningen
- Besætningens egen tidslinie med individuelt tilpassede bemærkninger

Antal poltepladser

	Fare- stald	Klima- stald	Polte- stald 1	Polte- stald 2	Poltesti i løbeafd .
Opholdstid uger	4	8	8	8	6
Fra alder i uger	0	4	12	20	28
Til alder i uger	4	12	20	28	34
Udnyttelsespct	65%	96%	95%	95%	95%
Stipladser til polte i dette staldafsnit	91	119	114	108	71

Tidslinie = overblik

Hvordan kommer jeg i gang med at udnytte Poltemanagement ?

Som svinerådgiver – det er bare at komme i gang – spørg gerne din ekspert kollega

Som praktiserende dyrlæge – kontakt den/de svinerådgivere du samarbejder med for i fællesskab at udnytte hele manualen

Håndbogsbladene kan hentes på VSP's hjemmeside.

Tak for opmærksomheden

